

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

27 03 2025

м. Київ

№ 512

Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти

Відповідно до частини шостої статті 13 Закону України «Про вищу освіту», підпункту 1 пункту 4.6. розділу 4 Положення про Науково-методичну раду Міністерства освіти і науки України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11 вересня 2015 року № 922 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 12 грудня 2024 року № 1728), з урахуванням рішення сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 20 лютого 2025 року (протокол № 3)

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, що додаються.

2. Визнати такими, що втратили чинність, накази Міністерства освіти і науки України:

1) від 01 червня 2016 року № 600 «Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти»;

2) від 21 грудня 2017 року № 1648 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки від 01.06.2016 № 600»;

3) від 01 жовтня 2019 року № 1254 «Про унесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти»;

4) від 30 квітня 2020 року № 584 «Про унесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти»;

5) від 03 квітня 2024 року № 441 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти».

3. Директорату вищої освіти і освіти дорослих (Шаров Олег) забезпечити опублікування цього наказу на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

4. Департаменту забезпечення документообігу, контролю та інформаційних технологій (Єрко Інна) зробити відповідну відмітку у справах архіву.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Винницького Михайла.

Т. в. о. Міністра

A stylized handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke.

Михайло ВИННИЦЬКИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказ Міністерства освіти і науки
України**

27 03 2025 № 512

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо розроблення стандартів вищої освіти**

ВСТУП

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти розроблено членами сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України та Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм і всіх випускників у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності або освітньої програми – для спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких на відповідних рівнях кваліфікації запроваджено додаткове регулювання. Стандарти вищої освіти розробляють для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій.

Відповідно до частини сьомої статті 10 та частини шостої статті 13 Закону України «Про вищу освіту» Науково-методична рада (далі – НМР) Міністерства освіти і науки України за участю Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (далі – Національне агентство) розробляє методологію, методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Стандарти вищої освіти розробляють науково-методичні комісії (підкомісії) МОН з урахуванням пропозицій державних органів, що забезпечують формування та реалізують державну політику у відповідних сферах, державних замовників (за відповідними спеціальностями), об'єднань організацій роботодавців і затверджує МОН за погодженням із Національним агентством.

Стандарти вищої освіти використовують для:

- розроблення та вдосконалення освітніх програм закладами освіти (науковими установами);
- визначення та оцінювання якості вищої освіти й результатів освітньої діяльності закладів освіти (наукових установ) в межах заходів внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти;
- оцінювання результатів навчання за відповідними спеціальностями (освітніми програмами) під час контрольних заходів та атестації здобувачів вищої освіти;
- визнання результатів навчання, здобутих за освітніми програмами фахової передвищої та вищої освіти, шляхом неформальної та/або інформальної освіти, під час академічної мобільності, а також осіб, які проживали на тимчасово окупованій території України;
- визнання освітніх кваліфікацій, здобутих в інших країнах.

Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми:

- обсяг кредитів ЕКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти за відповідною спеціальністю (для третього рівня вищої освіти – обсяг освітньої складової освітньо-наукової/освітньо-творчої програми);
- мінімальний обсяг практичної підготовки для освітньо-професійних програм у кредитах ЕКТС;
- опис предметної області, що містить:

інформацію про об'єкт (об'єкти) вивчення та/або діяльності;
 теоретичний зміст;
 методи, методики та технології, необхідні для практичного використання;
 інструменти та обладнання, які випускник повинен вміти використовувати у
 своїй професійній діяльності;

- вимоги до освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою;
- перелік обов'язкових компетентностей випускника;
- форму (форми) атестації здобувачів вищої освіти;
- додаткові вимоги та обмеження (за наявності) для міждисциплінарних освітніх програм;
- вимоги законодавства та/або професійних стандартів, необхідні для здобуття відповідних професійних кваліфікацій (за наявності).

Стандарти вищої освіти можуть обмежувати перелік допустимих форм здобуття вищої освіти для окремих спеціальностей або освітніх програм із спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання. Перелік таких спеціальностей затверджує МОН.

У Стандартах вищої освіти із спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, визначаються назви відповідних освітніх програм і нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти за такими програмами, сформульований у термінах програмних результатів навчання, а також можуть міститися інші вимоги, передбачені директивами Європейського Союзу або міжнародними зобов'язаннями України чи відповідно до них, додаткові вимоги до правил прийому на навчання, зокрема щодо здобутої освіти, структури освітньої програми, організації освітнього процесу та атестації здобувачів вищої освіти.

Стандарти вищої освіти з інших спеціальностей встановлюють обов'язкові, рекомендовані (примірні тощо) переліки можливих спеціалізацій (предметних спеціальностей), якщо такі переліки або необхідність їх визначення передбачені законодавством. Для окремих спеціальностей державні органи, що забезпечують формування і реалізують державну політику у сфері вищої освіти, можуть визначати невичерпні переліки спеціалізацій чи предметних спеціальностей, за якими здійснюється розміщення державного замовлення. В інших випадках заклади освіти (наукові установи) мають право самостійно запроваджувати спеціалізації та предметні спеціальності або не визначати спеціалізації чи предметні спеціальності.

Заклади освіти (наукові установи) при розробленні освітніх програм можуть (крім випадків, визначених стандартом вищої освіти), уточнювати опис предметної області, формулювання компетентностей а також встановлювати додаткові вимоги до компетентностей, програмних результатів навчання та форм атестації (крім атестації здобувачів ступенів доктора філософії та доктора мистецтва), які відображають особливості конкретних освітніх програм, предметних спеціальностей та спеціалізацій, а також потреби здобувачів і роботодавців. При цьому розробники стандарту мають забезпечити чіткі і зрозумілі межі допустимих уточнень та/або доповнень, які мають бути обґрунтовані спеціалізацією (предметною спеціальністю), що є частиною предметної області спеціальності, типом освітньої програми (освітньо-професійна, освітньо-наукова, освітньо-

творча), професійною кваліфікацією, на здобуття якої спрямована освітня програма тощо.

Стандарти базуються на компетентнісному підході та поділяють принципи і цінності Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), визначені в документах ЄС та ЄПВО, зокрема в комюніке конференцій міністрів, які відповідають за вищу освіту в країнах ЄПВО, (1998-2024) та в інших міжнародних документах.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ (ТЕЗАУРУС)

Атестація здобувачів вищої освіти – це встановлення відповідності результатів навчання (наукової або творчої роботи) здобувачів вищої освіти вимогам освітньої програми та/або вимогам програми єдиного державного кваліфікаційного іспиту.

Галузь знань – гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти широка предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей.

Категорії результатів навчання Національної рамки кваліфікацій:

- відповідальність і автономія – здатність особи застосовувати знання та навички самостійно та відповідально;
- знання – осмислена та засвоєна суб'єктом інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (знання фактів та уявлення) і теоретичні (концептуальні, методологічні);
- комунікація – взаємодія осіб з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;
- уміння / навички – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем. Уміння / навички поділяються на когнітивні (що включають логічне, інтуїтивне та творче мислення) і практичні (що включають ручну вправність, застосування практичних способів (методів), матеріалів, знарядь та інструментів).

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС.

Кваліфікація (вищої освіти) – визнана закладом вищої освіти або іншим суб'єктом освітньої діяльності у сфері вищої освіти та засвідчена документом про вищу освіту сукупність визначених освітньою програмою та здобутих особою компетентностей (результатів навчання).

Кваліфікаційна робота — це форма атестації, що передбачає розв'язання здобувачем вищої освіти самостійно або у складі групи здобувачів наукової, творчої або прикладної задачі відповідного рівня складності на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами компетентностей та/або здобутих ними результатів навчання вимогам освітньої програми, стандартів вищої освіти та Національної рамки кваліфікацій. Форми кваліфікаційної роботи включають (не обмежуючись зазначеним):

дипломну роботу, дисертаційне дослідження, творчий мистецький проект, сукупність наукових статей, комбінацію різних форм зазначеного тощо.

Кваліфікаційний рівень – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю результатів навчання, які є характерними для кваліфікацій відповідного рівня.

Компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

Загальні компетентності – універсальні компетентності на певному рівні НРК, що не залежать від предметної області, є важливими для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача вищої освіти в різних галузях та для його особистісного розвитку.

Спеціальні компетентності – компетентності, які є важливими для успішної професійної діяльності випускників певної спеціальності на певному рівні НРК.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Обсяг навчальних занять в одному кредиті ЄКТС навчальної дисципліни становить не менше 10 годин для початкового рівня (короткого циклу) та першого (бакалаврського) рівня, не менше 8 годин для другого (магістерського) рівня та третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівня вищої освіти за денною або дуальною формою здобуття вищої освіти. Розрахункове навчальне навантаження здобувача вищої освіти протягом одного навчального року за денною або дуальною формою здобуття вищої освіти становить 60 кредитів ЄКТС;

Міждисциплінарна предметна область – предметна область, яка повністю або частково охоплює предметні області двох чи більше спеціальностей однієї або декількох галузей знань.

Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за результатами навчання опис кваліфікаційних рівнів.

Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма – єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою цілей та результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій). Освітня програма може визначати єдину в її межах спеціалізацію або не передбачати спеціалізації.

Предметна область – частина наявних знань людства, що виокремлюється за ознакою спорідненого змісту. Предметні області поділяються на широкі (галузі знань), деталізовані (спеціальності, предметні спеціальності, спеціалізації), міждисциплінарні (на перетині предметних областей кількох спеціальностей чи галузей знань).

Предметна спеціальність – частина предметної області спеціальності, що охоплює освітні програми, спрямовані на підготовку педагогічних працівників, які здійснюють підготовку за одним або декількома предметами (інтегрованими

курсами), передбаченими законодавством у сфері повної загальної середньої освіти.

Професійна кваліфікація (повна професійна кваліфікація) – це визнана або присвоєна/підтверджена суб'єктом, уповноваженим на це законодавством, та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей та/або результатів навчання, що дає змогу здійснювати всі трудові функції, визначені відповідним професійним стандартом.

Професія, для якої запроваджене додаткове регулювання – вид професійної діяльності, доступ до якої, крім наявності освіти відповідного рівня та спеціальності, визначається законом або міжнародним договором.

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти, та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми (програмні результати навчання) або окремих освітніх компонентів.

Спеціалізація – частина предметної області спеціальності, яка може визначатися закладом вищої освіти та передбачає одну або декілька профільних спеціалізованих освітніх програм.

Спеціальність – гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти частина предметної області галузі освіти і науки.

Часткова професійна кваліфікація – це визнана або присвоєна/підтверджена суб'єктом, уповноваженим на це законодавством, та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей та/або результатів навчання, що дає змогу здійснювати частину трудових функцій, визначених відповідним професійним стандартом.

Якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості.

СТРУКТУРА СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Титульний аркуш

I. Преамбула

II. Загальна характеристика

- Рівень вищої освіти

- Ступінь вищої освіти

- Шифр і найменування галузі знань

- Код і найменування спеціальності

- Назви спеціалізацій (предметних спеціальностей), якщо Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, або іншими нормативно-правовими актами чи міжнародними договорами України передбачено, що підготовка здобувачів вищої освіти за певною спеціальністю здійснюється за спеціалізаціями (предметними спеціальностями), крім стандартів третього рівня вищої освіти

- Перелік назв освітніх програм (для спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання)
- Форми здобуття вищої освіти (для спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання)
- Освітня кваліфікація
- Професійна(і) кваліфікація(ї) (у випадках, якщо законодавством або професійним стандартом передбачено здобуття вищої освіти відповідного рівня за відповідною спеціальністю для присвоєння професійної кваліфікації)

III. Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти за відповідною спеціальністю (для третього рівня вищої освіти – обсяг освітньої складової освітньо-наукової/освітньо-творчої програми)

IV. Мінімальний обсяг практичної підготовки для освітньо-професійних програм.

V. Опис предметної області:

- інформація про об'єкт (об'єкти) вивчення та/або діяльності;
- теоретичний зміст;
- методи, методики та технології, необхідні для практичного використання під час очікуваної професійної діяльності;
- інструменти та обладнання, які випускник повинен вміти використовувати у своїй професійній діяльності.

Розроблення проєктів Стандартів вищої освіти із спеціальності починається з формулювання предметних областей спеціальностей і підготовки проєктів їх описів. При цьому теоретичний зміст предметних областей різних спеціальностей не повинен перетинатися. Розмежування предметних областей спеціальностей у межах галузей знань забезпечують науково-методичні комісії.

Опис теоретичного змісту у стандартах однієї й тієї самої спеціальності для різних рівнів вищої освіти має бути ідентичним.

У разі необхідності при поданні на розгляд проєкту нового стандарту підкомісія, яка його розробляла, вносить пропозиції щодо уточнення опису теоретичного змісту предметної області у раніше затверджених стандартах за іншими рівнями освіти з цієї спеціальності, та/або (за погодженням з відповідною підкомісією, - до стандартів вищої освіти з інших спеціальностей).

Розгляд невирішених на рівні НМК суперечностей, розмежування предметних областей між спеціальностями різних галузей знань забезпечує сектор вищої освіти Науково-методичної ради МОН.

VI. Вимоги до освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами за відповідною спеціальністю на відповідному рівні вищої освіти

VII. Перелік обов'язкових компетентностей випускника

- Загальні компетентності
- Спеціальні компетентності

VIII. Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти за освітніми програмами у термінах програмних результатів навчання (тільки для спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання)

IX. Форма (форми) атестації здобувачів вищої освіти

- Форма (форми) атестації
- Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)
- Вимоги до атестаційного іспиту (екзамену) (за наявності)

X. Додаткові вимоги та обмеження (за наявності) для міждисциплінарних освітніх програм

XI. Вимоги законодавства та/або професійних стандартів, необхідні для здобуття відповідних професійних кваліфікацій (за наявності)

XII. Додаткові вимоги до освітніх програм із спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання

XIII. Перелік нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти

До стандарту вищої освіти додається Пояснювальна записка, яка не є складовою стандарту, не містить вимог до освітніх програм і не підлягає затвердженню/погодженню разом із стандартом. У Пояснювальній записці розробники стандарту стисло пояснюють окремі вимоги стандарту, надають додатковий перелік рекомендованих джерел інформації та матрицю відповідності визначених Стандартом компетентностей дескрипторам НРК, зазначають невичерпний перелік професій за якими може працювати випускник освітніх програм за спеціальністю.

Розробники стандартів у Пояснювальній записці можуть надавати приклади назв освітніх програм (із обов'язковим зазначенням, що такий перелік носить виключно рекомендаційний характер, а їх список не є вичерпним).

У стандартах із спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, Пояснювальна записка додатково має містити стисле обґрунтування визначеного переліку назв освітніх програм за відповідною спеціальністю.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ СТАНДАРТУ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
_____ 20__ № _____

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ _____
(назва рівня вищої освіти)

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ _____
(назва ступеня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ _____
(шифр та найменування галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ _____
(код та найменування спеціальності)

Видання офіційне

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київ
20__

I. Преамбула

У розділі зазначають:

- назву Стандарту вищої освіти, дату та номер наказу МОН, яким Стандарт затверджено та введено в дію;
- прізвища, власні імена, наукові ступені та вчені звання членів науково-методичної підкомісії та інших додатково залучених розробників Стандарту (за наявності), їхні посади і назви організацій, де вони працюють;
- дані про розгляд та схвалення Стандарту НМК та сектором вищої освіти НМР;
- інформацію про врахування пропозицій державних органів, що забезпечують формування і реалізують державну політику у відповідних сферах, державних замовників (за відповідними спеціальностями), об'єднань організацій роботодавців та осіб, які здійснювали фахову та методичну експертизу проекту Стандарту;
- дату та номер рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, яким погоджено Стандарт вищої освіти.

У разі необхідності у розділі може бути подана додаткова інформація про перевидання, внесення змін і доповнень тощо.

II. Загальна характеристика

Загальна характеристика надається за такою формою.

Рівень вищої освіти	Рівень вищої освіти зазначають відповідно до статті 5 Закону України «Про вищу освіту» (один з варіантів): - перший (бакалаврський) рівень - другий (магістерський) рівень - третій (освітньо-науковий) рівень - третій (освітньо-творчий) рівень
Ступінь вищої освіти	Ступінь вищої освіти зазначають відповідно до статті 5 Закону України «Про вищу освіту» (один з варіантів): - бакалавр - магістр - доктор філософії (освітній і водночас науковий ступінь) - доктор мистецтва (освітньо-творчий ступінь)
Галузь знань	Шифр та найменування галузі знань зазначають згідно з Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти.
Спеціальність	Код та найменування спеціальності зазначають згідно з Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти.

Перелік назв освітніх програм	У Стандартах вищої освіти із спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, визначають назви освітніх програм, за якими може здійснюватися підготовка здобувачів вищої освіти. Цей перелік є вичерпним. У стандартах вищої освіти з інших спеціальностей у цьому пункті робиться запис: «Заклади вищої освіти самостійно визначають назви освітніх програм з урахуванням вимог частини 6 статті 9¹ Закону України «Про вищу освіту».
Назви спеціалізацій (предметних спеціальностей)	Найменування спеціалізацій (предметних спеціальностей) зазначаються у стандартах першого та другого рівнів вищої освіти, якщо: а) переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, передбачено, що підготовка здобувачів вищої освіти за певною спеціальністю здійснюється за спеціалізаціями (предметними спеціальностями); б) законодавством передбачено здійснення підготовки за відповідними спеціалізаціями (предметними спеціальностями); в) стандарт створюється для спеціальності, що передбачає доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання (у цьому випадку спеціалізацію зазначають окремо для кожної освітньої програми, що передбачена стандартом). В інших випадках стандарт не визначає спеціалізації (предметні спеціальності). Передбачений Стандартом вищої освіти перелік спеціалізацій (предметних спеціалізацій) є вичерпним лише для спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання. В інших випадках заклади вищої освіти мають право самостійно визначати додаткові до передбачених стандартом спеціалізації (предметні спеціальності).
Форми здобуття вищої освіти (виключно для спеціальностей або освітніх програм із спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких	Зазначають форми здобуття освіти відповідно до ст. 49 Закону України «Про вищу освіту», за якими може здійснюватися підготовка здобувачів вищої освіти за такими спеціальностями (освітніми програмами).

запроваджено додаткове регулювання)	
Освітня кваліфікація	У цьому пункті, відповідно до частин 3, 4 статті 7 Закону України «Про вищу освіту», зазначається коротке формулювання освітньої кваліфікації, яке складається: для стандартів першого та другого рівнів вищої освіти – з інформації про ступінь вищої освіти, спеціальність (крім міждисциплінарних освітніх програм), спеціалізацію/предметну спеціальність (за наявності); для стандартів третього рівня вищої освіти – з інформації про ступінь вищої освіти, галузь знань і спеціальність. Наприклад: бакалавр з Фізики, магістр з Економіки за спеціалізацією «Економічна теорія», доктор філософії з Інженерії, виробництва та будівництва за спеціальністю «Електрична інженерія».
Професійна(і) кваліфікація(і)	1. У стандартах вищої освіти спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, необхідно для кожної освітньої програми зазначити професійні кваліфікації, на здобуття яких може бути спрямована підготовка фахівців (за наявності професійного стандарту), або (за відсутності стандарту) – групу (підклас, клас) професій/видів професійної діяльності, для яких запроваджено відповідне додаткове регулювання. 2. У стандартах вищої освіти можуть бути зазначені також інші професійні кваліфікації, для здобуття яких, відповідно до законодавства, професійних стандартів та/або згідно із зобов'язаннями України за міжнародними договорами/угодами встановлена обов'язковість наявності відповідної освітньої кваліфікації (рівень вищої освіти, спеціальність чи галузь знань) для присвоєння професійної кваліфікації. Такі професійні кваліфікації зазначають за умови, що їх присвоєння не передбачає наявності стажу роботи на певних посадах, складання додаткового кваліфікаційного іспиту тощо. Стандарт вищої освіти не є підставою для присвоєння професійної кваліфікації. Він лише визначає можливість (необхідність – для спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання) створення в межах спеціальності освітніх програм, успішне виконання яких здобувачем може бути підставою для присвоєння йому відповідної професійної кваліфікації за умови, що освітня програма задовольняє вимоги професійного стандарту щодо присвоєння такої кваліфікації (компетентності, результати навчання, атестація тощо).

Академічні права випускників	Зазначають право випускників здобувати вищу освіту на наступному рівні або науковий ступінь доктора наук (для освітніх програм підготовки докторів філософії), а також додаткові кваліфікації у системі освіти дорослих. Стандарт не може обмежувати вибір випускниками галузі знань, спеціальності для наступного навчання. Водночас, магістерські стандарти окремих спеціальностей медичного та фармацевтичного спрямування можуть додатково передбачати можливість здобуття післядипломної освіти в інтернатурі за визначеними спеціальностями.
Працевлаштування випускників (обов'язково тільки для спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання)	Професії, для яких запроваджене додаткове регулювання і на підготовку до яких можуть бути спрямовані освітні програми за спеціальністю (спеціалізацією), зазначаються згідно з Національним класифікатором України: Класифікатор професій (ДК 003:2010) та/або International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08). За необхідності зазначаються особливості доступу до таких професій, якщо вони визначені іншими документами законодавства. Для інших спеціальностей зазначається сфера професійної діяльності, де може працювати випускник освітніх програм за спеціальністю, при цьому невичерпний перелік професій може бути наведений у Пояснювальній записці.

III. Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти за відповідною спеціальністю (для третього рівня вищої освіти - обсяг освітньої складової освітньо-наукової/освітньо-творчої програми)

Обсяг освітньої програми першого рівня вищої освіти. На основі повної загальної середньої освіти, як правило, визначений стандартом обсяг освітньої програми становить 240 кредитів ЄКТС. Для окремих спеціальностей (освітніх програм), за пропозиціями відповідних державних органів він може встановлюватися на рівні 180 кредитів ЄКТС.

Заклад вищої освіти має право визнати результати навчання та перезарахувати відповідні кредити ЄКТС, здобуті за попередньою освітньою програмою підготовки молодшого бакалавра. Максимальний обсяг кредитів ЄКТС, що може бути перезарахований, встановлюється Стандартом вищої освіти і не може перевищувати 120 кредитів ЄКТС.

Заклад вищої освіти має право визнати результати навчання та перезарахувати відповідні кредити ЄКТС, здобуті за попередньою освітньою програмою першого – третього рівнів вищої освіти. Максимальний обсяг кредитів ЄКТС, що може бути перезарахований у цьому випадку, не регламентується Стандартом вищої освіти, якщо інше не визначено для відповідної спеціальності законодавством.

Заклад вищої освіти має право визнати результати навчання та перезарахувати відповідні кредити ЄКТС, здобуті за попередньою освітньою програмою

підготовки молодшого спеціаліста або фахового молодшого бакалавра. Максимальний обсяг кредитів ЄКТС, що може бути перезарахований, встановлюється Стандартом вищої освіти і не може перевищувати:

30 кредитів ЄКТС для осіб, що здобули фахову передвищу освіту на основі базової загальної середньої освіти за освітньо-професійною програмою обсягом менше, ніж 240 кредитів ЄКТС;

60 кредитів ЄКТС в інших випадках.

Визнаватися можуть виключно результати попереднього навчання за освітньо-професійною програмою фахової передвищої освіти, що відповідають вимогам п'ятого або шостого рівня Національної рамки кваліфікацій.

Обсяг освітньої програми другого рівня вищої освіти.

Для освітньо-професійної програми визначений стандартом обсяг, як правило, становить 90 кредитів ЄКТС. Для окремих спеціальностей за пропозиціями відповідних державних органів Стандарт може визначати обсяг освітньо-професійної програми рівним 120 кредитам ЄКТС. Для освітніх програм, підготовка за якими здійснюється виключно за кошти фізичних та/або юридичних осіб, заклад вищої освіти може встановлювати обсяг освітньо-професійної програми рівним 120 кредитам ЄКТС.

Для освітньо-наукової програми обсяг становить 120 кредитів ЄКТС, з яких не менше 30 % має бути відведено на дослідницьку (наукову) компоненту (опанування методології досліджень у відповідній галузі, виконання досліджень, аналіз їх результатів, підготовку дослідницької кваліфікаційної роботи, проходження дослідницької практики, стажування у наукових установах тощо).

Заклад вищої освіти має право визнати результати навчання та перезарахувати відповідні кредити ЄКТС, здобуті за попередньою освітньою програмою другого – третього рівнів вищої освіти. Максимальний обсяг кредитів ЄКТС, що може бути перезарахований у цьому випадку, не регламентується Стандартом вищої освіти, якщо інше не визначено для відповідної спеціальності законодавством, і встановлюється освітньою програмою.

Для здобуття ступеня магістра на основі повної загальної середньої освіти для спеціальностей медичного, фармацевтичного та ветеринарного спрямувань створюються освітні програми обсягом 300-360 кредитів ЄКТС (обсяг визначається на основі пропозицій відповідних державних органів). За такими освітніми програмами заклад вищої освіти має право визнати результати навчання та перезарахувати відповідні кредити ЄКТС, здобуті за попередньою освітньою програмою підготовки молодшого спеціаліста або фахового молодшого бакалавра за спеціальностями, що визначені Стандартом. Максимальний обсяг кредитів ЄКТС, що може бути перезарахований, встановлюється Стандартом вищої освіти і не може перевищувати 60 кредитів ЄКТС.

Обсяг освітньої складової освітньої програми третього рівня вищої освіти

Відповідно до частини шостої статті п'ятої Закону України «Про вищу освіту»:

- Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі становить чотири роки. Освітньо-наукова програма складається з освітньої та наукової складових.

- Нормативний строк підготовки доктора мистецтва у творчій аспірантурі становить три роки. Для осіб, які успішно виконали освітньо-творчу програму асистентури-стажування, строк підготовки доктора мистецтва з відповідної спеціальності у творчій аспірантурі становить 2 роки.

- Обсяг освітньої складової освітньо-наукової/освітньо-творчої програми встановлюється (однозначно) Стандартом вищої освіти в межах від 30 до 60 кредитів ЄКТС.

IV. Мінімальний обсяг практичної підготовки для освітньо-професійних програм

Стандарт встановлює мінімальний обсяг кредитів ЄКТС, призначених для практичної підготовки за освітньо-професійними програмами, яка здійснюється шляхом проходження студентами практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними закладами освіти договорами або у структурних підрозділах закладів вищої освіти, що забезпечують практичну підготовку.

Стандарт також встановлює мінімальний обсяг кредитів ЄКТС, призначених для проходження студентами практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними закладами освіти договорами.

Для освітньо-наукових програм стандарти можуть не визначати мінімальний обсяг практичної підготовки.

Мінімальний обсяг практичної підготовки рекомендується визначати з урахуванням пропозицій відповідних державних органів та організацій роботодавців, а також з огляду на особливості спеціальності і працевлаштування випускників.

V. Опис предметної області:

Формулювання складників опису предметної області спеціальності мають бути релевантними для всіх освітніх програм, що можуть створюватися в межах спеціальності. Зокрема, вони мають допускати можливість формулювання опису складників предметної області в освітній програмі відповідно до спеціалізації чи предметної спеціальності. Наприклад: «технології машинобудування (за спеціалізацією)», «методи теоретичного та/або експериментального дослідження для дослідження металічних, напівпровідникових, діелектричних, полімерних та/або інших матеріалів». Стандарт може визначати вимоги до формулювань складників опису предметної області, що є обов'язковими для всіх освітніх програм в межах спеціальності.

Для спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, опис предметної області разом із загальними для спеціальності формулюваннями складників опису предметної області може містити додаткові формулювання для кожної із визначених Стандартом освітніх програм.

Освітні програми в межах спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, мають використовувати формулювання Стандарту для відповідних освітніх програм.

У Стандарті опис предметної області спеціальності надається за наведеними нижче складниками.

Об'єкт (об'єкти) вивчення та/або діяльності слід формулювати як перелік узагальнених назв процесів, явищ, проблем тощо, які вивчаються, досліджуються та/або є основними об'єктами очікуваної професійної діяльності випускників. До цього пункту не включаються об'єкти, що відображені в інших пунктах опису предметної області – технології, інструменти тощо.

Цілі навчання для здобувача вищої освіти слід формулювати як очікуване застосування набутих компетентностей. Цілі можуть бути узгоджені з пунктом про працевлаштування випускників і сформульовані як набуття відповідної здатності.

У теоретичному змісті предметної області з урахуванням Міжнародної стандартної класифікації освіти слід стисло окреслити теоретичні знання (основні поняття, теорії, концепції, принципи тощо), які створюють відповідну предметну область. Також тут треба навести невичерпний перелік прикладів вузких предметних областей (спеціалізацій) в межах предметної області спеціальності на основі Міжнародної стандартної класифікації освіти. За необхідності у цьому пункті можуть бути зазначені також вузчі предметні області, що належать до інших спеціальностей, класифікація яких може створювати проблеми.

Опис теоретичного змісту спеціальності Е3 Хімія може виглядати так (приклад умовний, розробники стандарту формують опис предметної області самостійно):

Теоретичний зміст предметної області: знання про властивості та поведінку речовин. До ней, зокрема, зараховують освітні програми і кваліфікації, основний зміст яких стосується хімії у цілому, неорганічної хімії, органічної хімії, фізичної хімії, аналітичної хімії тощо. Освітні програми, основний зміст яких стосується геохімії зараховують до спеціальності Е4 Науки про Землю.

Варто вирізняти теоретичний зміст предметної області та об'єкти вивчення та/або діяльності в межах предметної області. Опис теоретичного змісту має визначати межі спеціальності і надавати можливість відокремлювати її від інших спеціальностей. Об'єкти вивчення та/або діяльності зазвичай включають окремі питання, що належать до теоретичного змісту інших спеціальностей, які є необхідними для набуття визначених стандартом компетентностей та/або для професійної діяльності за здобутою кваліфікацією.

Визначений стандартом теоретичний зміст предметної області має відповідати галузі знань, до якої належить спеціальність та характеризує спеціальність у цілому. Для освітніх програм, що не передбачають спеціалізацію (предметну спеціальність) теоретичний зміст предметної області має відповідати визначеному стандартом. Для освітніх програм, що передбачають спеціалізацію (предметну спеціальність), теоретичний зміст предметної області має формулюватися як логічно пов'язана частина теоретичного змісту предметної області спеціальності. Формулювання теоретичного змісту у стандарті має забезпечити таку можливість. У разі розширення теоретичного змісту предметної області освітньої програми порівняно із формулюванням стандарту відповідна освітня програма має вважатися міждисциплінарною.

Приміром, в межах спеціальності Е5 Фізика та астрономія можуть створюватися як загальні освітні програми з фізики та астрономії, так і

спеціалізовані освітні програми з фізики, астрономії, фізики твердого тіла, фізики елементарних частинок тощо. Але такі освітні програми, як «Фізика і хімія твердого тіла» чи «Фізика приладів» мають вважатися міждисциплінарною. В межах спеціальності G10 Металургія можуть створюватися як загальна освітня програма з металургії, так і спеціалізовані освітні програми з кольорової металургії, ливарного виробництва, теорії металургійних процесів, порошкової металургії тощо. Але такі освітні програми, як «Інформаційні технології в металургії» чи «Організація та економіка металургійного виробництва» мають вважатися міждисциплінарними.

Методи, методики та технології, якими має володіти здобувач вищої освіти для їх застосування у професійній діяльності. У цьому пункті слід сформулювати перелік узагальнених назв найбільш важливих груп методів, методик і технологій. Наприклад: «методи аналізу даних», «методики викладання і навчання у вищій освіті», «цифрові технології» тощо. Варто уникати, як занадто загальних, так і занадто деталізованих формулювань, таких як «загальнонаукові і спеціальні методи», «технологія фотолітографії» тощо.

Інструменти та обладнання. У цьому пункті слід сформулювати перелік обладнання, пристроїв, приладів, програмного забезпечення тощо, які випускник має бути здатний застосовувати і використовувати в професійній діяльності. Наприклад: «технологічне обладнання металургійного виробництва», «ERP системи» тощо. Варто уникати як занадто загальних, так і занадто деталізованих формулювань, приміром: «обладнання для професійної діяльності», «подрібнювачі соломи» тощо.

Обсяг опису предметної області не повинен перевищувати 150 слів.

Приклади формулювання опису предметної області в освітніх програмах за наявності спеціалізації:

<i>Формулювання стандарту</i>	<i>Можливий варіант формулювання для освітньої програми</i>
Об'єкти вивчення: минуле людства, зокрема України та інших країн, в усіх його проявах	Об'єкти вивчення: минуле людства, зокрема України, в усіх його проявах
Цілі навчання: набуття здатності розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері туризму і рекреації	Цілі навчання: набуття здатності розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері туризму
Теоретичний зміст предметної області: освітній процес; поняття, концепції, принципи, методи і методики теорій передачі знань іншим, педагогічних наук; способи і методи дослідження освітніх програм; дидактика; освітні оцінювання, тестування та вимірювання; оцінювання та дослідження освіти	Теоретичний зміст предметної області: поняття, концепції, принципи, методи і методики теорій передачі знань іншим; способи і методи дослідження освітніх програм; освітні оцінювання, тестування та вимірювання.

Методи, методики та технології: одержання, передачі, ефективного та екологічного використання енергії, експлуатації, контролю, моніторингу енергетичного обладнання, методи фізичного та математичного моделювання та обробки даних при експлуатації об'єктів діяльності	Методи, методики та технології: експлуатації, контролю, моніторингу енергетичного обладнання, методи фізичного та математичного моделювання та обробки даних при експлуатації об'єктів діяльності
Інструменти та обладнання: прилади та обладнання для проектування, виготовлення продуктів виробництва легкої промисловості та контролю їх якості.	Інструменти та обладнання: прилади та обладнання для проектування, виготовлення продуктів виробництва швейної промисловості та контролю їх якості.

VI. Вимоги до освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами за відповідною спеціальністю на відповідному рівні вищої освіти

Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами певного рівня вищої освіти визначаються згідно із Законом України «Про вищу освіту» (зазначається лише нижчий з рівнів освіти, який надає право доступу до здобуття відповідної кваліфікації), а саме:

- для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (другого (магістерського) рівня вищої освіти із спеціальностей медичного, фармацевтичного та ветеринарного спрямування) можуть вступати особи, які здобули повну загальну середню освіту;

- для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти можуть вступати особи, які здобули освітній ступінь бакалавра;

- для здобуття третього (освітньо-наукового або освітньо-творчого) рівня вищої освіти можуть вступати особи, які здобули освітній ступінь магістра.

Для вступу на освітні програми зі спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, Стандарт може передбачати вимоги до результатів попереднього навчання чи вступних випробувань, а також, якщо це передбачено іншими нормативно-правовими актами або міжнародними договорами України, – вимоги до спеціальності (спеціальностей, галузі знань), за якою (якими) здобуто попередній ступінь вищої освіти.

VII. Перелік обов'язкових компетентностей випускника

Стандарт визначає обов'язкові загальні та спеціальні компетентності за відповідними рівнем вищої освіти та спеціальністю. Визначені Стандартом загальні та спеціальні компетентності у сукупності мають забезпечувати виконання всіх вимог відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій.

Стандарти спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, на відповідному рівні кваліфікації мають враховувати вимоги законодавства та/або професійних стандартів для відповідних

професій. Інші Стандарти можуть враховувати вимоги професійних стандартів за їх наявності. Ці вимоги можуть бути відображені у Стандарті в узагальненому вигляді з огляду на те, що здобуття відповідної професійної кваліфікації зазвичай передбачає додаткову атестацію, кваліфікаційні іспити, стаж роботи тощо. Натомість здобуття освітньої кваліфікації само по собі не є допуском до професії, а є одним з етапів підготовки до такого допуску. Водночас, якщо освітня програма передбачає присвоєння певної професійної кваліфікації, вона має забезпечити виконання вимог відповідного професійного стандарту (за наявності).

Загальні компетентності

Відповідно до рекомендацій Ради ЄС 2018/С 189/01 від 22.05.2018 щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя, спрямованих на досягнення цілей стійкого розвитку, що були проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25.09.2015 р. № 70/1, та Указу Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» стандарт вищої освіти має передбачати набуття здобувачами вищої освіти таких загальних (ключових) компетентностей:

1) Здатність спілкуватися українською мовою усно і письмово, зокрема при обговоренні питань професійної (та наукової/творчої – для третього рівня вищої освіти) діяльності. Рекомендується зазначати у Стандартах необхідний рівень володіння українською мовою як рівень вільного володіння першого ступеня (C1) для громадян України (середній рівень другого ступеня (B2) для іноземних громадян), якщо вищі вимоги для очікуваної професійної діяльності не передбачені законодавством. Для спеціальностей/предметних спеціальностей, пов'язаних із вивченням української мови і літератури, рекомендується зазначати більш високі вимоги до рівня володіння українською мовою. Для осіб з порушеннями зору, слуху, мовлення відповідні вимоги застосовуються з урахуванням можливостей таких осіб.

2) Здатність спілкуватися іноземною, зокрема англійською, мовою усно і письмово на рівні B2 CEFR, зокрема при обговоренні теоретичних питань предметної області спеціальності, проблем та результатів очікуваної професійної (та наукової/творчої – для третього рівня вищої освіти) діяльності. Для спеціальностей/предметних спеціальностей, безпосередньо пов'язаних із вивченням та/або застосуванням відповідних іноземних мов і літератури, міжнародних відносин тощо, а також у випадках, коли вищі вимоги для очікуваної професійної діяльності передбачені законодавством, рекомендується зазначати більш високі вимоги до рівня володіння іноземною (англійською) мовою. Для осіб з порушеннями зору, слуху, мовлення відповідні вимоги застосовуються з урахуванням можливостей таких осіб.

3) здатність застосовувати знання та методи математики, природничих наук, інженерії та технологій у професійній діяльності;

4) здатність застосовувати сучасні цифрові інструменти і технології, створювати цифровий контент, захищати інформацію у професійній діяльності;

5) здатність до саморозвитку, підтримки власного фізичного і психічного здоров'я, участі у суспільному житті;

6) здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства на основі усвідомлення цінностей громадянського (вільного демократичного, інклюзивного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина, розуміння соціальних, економічних, політичних концепцій і структур та глобального розвитку і стійкості, захищати Батьківщину, здійснювати професійну діяльність із дотриманням принципів професійної етики та неприпустимості корупції;

7) здатність діяти творчо, ініціативно та наполегливо при вирішенні проблем, критично мислити, діяти у співпраці, планувати та керувати проєктами, які мають культурну, соціальну чи фінансову цінність;

8) здатність жити і працювати у мультикультурному та мультилінгвальному середовищі на основі розуміння та поваги до того, як ідеї та значення творчо виражаються та передаються в різних культурах і через низку мистецтв та інших культурних форм, розвивати і застосовувати власні ідеї у професійній діяльності з відчуттям свого місця або ролі в суспільстві у різний спосіб та в різних контекстах.

Наведені формулювання є орієнтовними і можуть бути деталізовані розробниками стандартів з урахуванням особливостей спеціальності та рівня вищої освіти, а також опису відповідних компетентностей у Рекомендаціях Ради ЄС щодо Ключових компетентностей для навчання впродовж життя.

Стандарт має визначати рівень складності і сформованості компетентностей та їх складників з урахуванням спеціальності та рівня вищої освіти на основі міжнародних або національних документів (за наявності), зокрема Рамок цифрових компетентностей, Рамки компетентностей для культури демократії тощо.

Розробники стандартів можуть встановлювати у стандартах додаткові вимоги щодо загальних компетентностей, передбачені законодавством України, а також документами ЄС, ЄПВО та ЮНЕСКО. При цьому додані компетентності не повинні дублювати зазначені вище ключові компетентності.

Спеціальні компетентності

Спеціальні компетентності слід формулювати як здатності розв'язувати певні проблеми та задачі професійної діяльності, які за рівнем складності відповідають вимогам Національної рамки кваліфікацій, застосовувати певні теорії, методи та інструменти очікуваної професійної діяльності. Вимоги до спеціальних компетентностей мають бути актуальними для всіх очікуваних видів професійної діяльності випускників. Вимоги до спеціальних компетентностей мають відображати здатність випускника вирішувати специфічні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції й захисту та розвитку України відповідно до спеціальності та рівня вищої освіти.

Орієнтовна кількість спеціальних компетентностей, як правило, становить 15-25 для першого рівня вищої освіти; 10-14 для другого рівня, 7-9 для третього рівня. Стандарти вищої освіти із спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, можуть містити додаткові вимоги до компетентностей за відповідними освітніми програмами.

Слід уникати надмірної деталізації вимог, а також вимог, які стосуються лише окремих складників відповідних проблем і задач професійної діяльності.

Формулювання спеціальних компетентностей мають враховувати вимоги і рекомендації законодавства, професійних стандартів відповідних або споріднених професій, а також документів ЄС, ЄПВО, ЮНЕСКО та інших міжнародних документів.

Стандарт визначає лише ті вимоги до спеціальних компетентностей, які є спільними для всіх можливих освітніх програм в межах спеціальності. Ці вимоги слід формулювати

Заклад вищої освіти у своїй освітній програмі за відповідними спеціальністю та рівнем вищої освіти (крім спеціальностей, що на відповідному кваліфікаційному рівні передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання) має право:

- визначати додаткові до Стандарту спеціальні компетентності;
- формулювати узагальнені описи спеціальних компетентностей, що охоплюють відповідний перелік компетентностей Стандарту;
- формулювати інший перелік спеціальних компетентностей, описи яких у сукупності охоплюють усі вимоги Стандарту.
- деталізувати описи спеціальних компетентностей Стандарту відповідно до спеціалізації.

Для спеціальностей, що на відповідному кваліфікаційному рівні передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, Стандарт може визначати, крім спільних для всіх освітніх програм спеціальних компетентностей додаткові спеціальні компетентності окремо за кожною освітньою програмою. При цьому в освітніх програмах не допускається зміна вимог, що визначені Стандартом.

НМК можуть пропонувати спільні вимоги до спеціальних компетентностей в межах галузі знань для стандартів певного рівня вищої освіти. У разі згоди сектору вищої освіти НМР такі спільні вимоги мають бути зазначені у стандартах всіх спеціальностей відповідних галузі знань і рівня вищої освіти. Частка спільних в межах галузі знань або групи спеціальностей однієї галузі знань вимог не повинна перевищувати 30 % від загальної кількості спеціальних компетентностей.

Для другого (магістерського) рівня вищої освіти слід відобразити відмінність вимог до компетентностей для освітньо-професійних та освітньо-наукових програм, зокрема надати відповідні додаткові переліки для освітньо-наукових та (за необхідності) для освітньо-професійних програм. Для третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня вищої освіти слід відобразити відмінність вимог до компетентностей для освітньо-наукових та освітньо-творчих програм, якщо у межах спеціальності можуть бути освітні програми обох типів.

З метою забезпечення виконання вимог НРК у процесі розроблення Стандарту рекомендується використовувати матрицю відповідності визначених Стандартом компетентностей дескрипторам НРК, яка не є складником Стандарту. Ця таблиця є допоміжним інструментом НМК для розроблення компетентностей.

Вимоги Стандарту до компетентностей випускника мають враховувати бачення зовнішніх зацікавлених сторін: державних органів, підприємств, організацій роботодавців, професійних асоціацій, випускників тощо і

максимізувати здатність випускника до успішного професійного розвитку та працевлаштування.

VIII. Перелік назв освітніх програм та нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти за такими програмами, сформульований у термінах програмних результатів навчання

Цей розділ заповнюється тільки для спеціальностей, що на відповідному кваліфікаційному рівні передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання. У стандартах інших спеціальностей робиться запис: «Для спеціальності [Код і найменування спеціальності] регулювання не застосовується».

Відповідно до частини 5 статті 10 Закону України «Про вищу освіту» у стандартах вищої освіти таких спеціальностей додатково визначаються назви відповідних освітніх програм та нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти за цими програмами, сформульований у термінах програмних результатів навчання.

Рекомендується визначати у Стандарті 2-5 назв освітніх програм, що відповідають професіям, для яких запроваджено додаткове регулювання, підготовка до яких здійснюється в межах відповідної спеціальності. Більша кількість освітніх програм може бути зазначена у разі, якщо законодавством передбачена більша кількість таких професій, підготовка до яких потребує істотно різного змісту підготовки.

Кожній назві освітньої програми, що визначена Стандартом, має відповідати єдина спеціалізація, визначена Стандартом, яка є частиною предметної області спеціальності. Спеціалізації можуть перетинатися, але при цьому їх виокремлення має бути обґрунтованим.

При визначенні кількості освітніх програм слід враховувати прогнози щодо попиту на відповідних фахівців, можливість їх підготовки за освітніми програмами інших спеціальностей або за міждисциплінарними освітніми програмами.

Для кожної освітньої програми Стандарт визначає нормативний зміст підготовки у термінах програмних результатів навчання. Вимоги до програмних результатів навчання мають відповідати вимогам відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій.

Загальна кількість вимог до програмних результатів навчання визначається з урахуванням законодавства, що встановлює вимоги до відповідних професій, для яких запроваджено додаткове регулювання.

Стандарт визначає обов'язкові вимоги до програмних результатів навчання, які є спільними для відповідних освітніх програм всіх закладів вищої освіти. Водночас, заклад вищої освіти у своїй освітній програмі має право за визначеною Стандартом освітньою програмою визначати додаткові вимоги до програмних результатів навчання, що відображають його специфіку. При цьому не допускається зміна формулювань, що визначені Стандартом.

Програмні результати навчання мають відповідати таким критеріям:

- бути чіткими і однозначними, чітко окреслювати зміст вимог до випускника відповідної освітньої програми відповідно до очікуваної професійної діяльності за професією, для якої запроваджено додаткове регулювання;

- бути діагностичними (тобто програмні результати навчання повинні мати об'єктивні ознаки їх досягнення чи недосягнення в межах освітньої програми);
- бути вимірюваними (мають існувати спосіб та шкала для вимірювання досягнення результату (рівнів досягнення складних результатів) прямими або непрямыми методами).

Приклади формулювання програмних результатів навчання у стандартах:

«Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомогу при невідкладних станах (за списком 3) в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування»;

«Планувати, організовувати і застосовувати навички ведення бою підрозділом (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України)»;

«Розробляти та оптимізувати параметри об'єктів і систем авіаційного транспорту та технологічних процесів, в тому числі із застосуванням автоматизованого комп'ютерного проектування виробництва вузлів, агрегатів та систем об'єктів авіаційного транспорту».

З метою співвіднесення визначених програмних результатів навчання та компетентностей, зазначених у Стандарті, у процесі розроблення Стандарту може використовуватися матриця відповідності визначених Стандартом програмних результатів навчання та компетентностей.

Для забезпечення системності та ідентичності під час опису програмних результатів навчання рекомендовано використовувати одну із визнаних класифікацій, зокрема за авторством Б. Блума.

ІХ. Форма (форми) атестації здобувачів вищої освіти

Форма (форми) атестації здобувачів вищої освіти	Зазначаються обов'язкові форми атестації здобувачів вищої освіти за відповідною спеціальністю на відповідному рівні вищої освіти. Атестація здійснюється за такими формами (перелік є відкритим і може доповнюватися НМК при розробленні стандартів): - публічного захисту або демонстрації (для мистецьких спеціальностей за необхідності) кваліфікаційної роботи; - атестаційного іспиту (іспитів); - єдиного державного кваліфікаційного іспиту (іспитів) (якщо це передбачено відповідним нормативно-правовим актом Кабінету Міністрів України). Необхідно обрати одну (як виняток – дві) обов'язкові форми атестації. При цьому заклади вищої освіти мають право самостійно встановлювати додаткові форми атестації. Відмінність навчальних цілей за освітньо-професійними та освітньо-науковими програмами освітнього рівня магістра може бути підставою для визначення різних форм атестації осіб, які навчаються за такими програмами.
--	--

	Для освітньо-наукових/освітньо-творчих програм третього рівня вищої освіти, відповідно до статті 6 Закону України «Про вищу освіту», встановлюється єдина форма атестації – публічний захист дисертації/творчого мистецького проекту.
Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)	Кваліфікаційна робота має передбачати самостійне або у складі групи розв'язання задачі/проблеми предметної області спеціальності (освітньої програми) або на її межі з предметними областями інших спеціальностей/спеціалізацій, рівень складності якої відповідає рівню вищої освіти: –бакалавр – складна спеціалізована задача; –магістр – задача дослідницького та/або інноваційного характеру; –доктор філософії – комплексна проблема професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності; –доктор мистецтва – теоретична та/або практична проблема у творчій мистецькій сфері. Кваліфікаційна робота не повинна містити ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації. Кваліфікаційна робота має бути оприлюднена на офіційному вебсайті закладу вищої освіти або його підрозділу, або у репозитарії закладу вищої освіти, наукової установи (для третього рівня вищої освіти – на офіційному вебсайті). Оприлюднення кваліфікаційних робіт, що містять інформацію з обмеженим доступом, слід здійснювати відповідно до вимог законодавства.
Вимоги до атестаційного іспиту (іспитів) (за наявності)	Атестаційний іспит (іспити) має бути спрямований на перевірку досягнення результатів навчання, визначених освітньою програмою. У стандарті можуть бути зазначені вимоги щодо складників та/або особливих умов проведення атестаційного іспиту (іспитів), якщо вони передбачені законодавством.

При визначенні вимог Стандарту щодо атестації здобувачів вищої освіти не слід запроваджувати вимоги, що обмежують академічну автономію закладів вищої освіти та наукових установ (посилання на навчальні дисципліни або цикли навчальних дисциплін, деталізація процедур тощо). Вимоги до кваліфікаційної роботи не можуть визначати перелік та зміст регуляторних документів закладів вищої освіти та наукових установ, терміни подання та оприлюднення тощо.

Атестація з метою присвоєння професійних кваліфікацій здійснюється у порядку, визначеному законодавством або професійним стандартом, і не регламентується стандартами вищої освіти.

Х. Додаткові вимоги та обмеження (за наявності) для міждисциплінарних освітніх програм

До міждисциплінарних належать освітні програми, предметна область яких є міждисциплінарною, тобто повністю або частково охоплює предметні області двох чи більше спеціальностей однієї або декількох галузей знань.

Міждисциплінарні освітні програми не передбачають зазначення спеціальностей/галузей знань у формулюваннях освітньої кваліфікації випускників, тому вимоги стандартів вищої освіти на них не поширюються.

Міждисциплінарні освітні програми мають забезпечити виконання вимог Національної рамки кваліфікацій щодо компетентностей (результатів навчання) для відповідного кваліфікаційного рівня.

При створенні міждисциплінарних освітніх програм заклад вищої освіти (наукова установа) самостійно визначають вимоги до компетентностей, зокрема з числа передбачених стандартами вищої освіти спеціальностей, що утворюють міждисциплінарну предметну область. Це варто враховувати при формулюванні спеціальних компетентностей у стандартах вищої освіти.

На кожному рівні вищої освіти до міждисциплінарної предметної області не можуть включатися спеціальності, що передбачають доступ до професій відповідного рівня кваліфікації, для яких запроваджено додаткове регулювання.

XI. Вимоги законодавства та/або професійних стандартів, необхідні для здобуття відповідних професійних кваліфікацій (за наявності)

Стандарти вищої освіти із спеціальностей, що передбачають доступ до професій відповідного рівня кваліфікації, для яких запроваджено додаткове регулювання, мають зазначати ключові вимоги законодавства щодо підготовки фахівців для таких професій та (за наявності) відповідних професійних стандартів.

У цьому розділі також зазначається інформація (назва документа, реквізити та/або посилання) про наявні професійні стандарти та інші нормативно-правові чи рекомендаційні документи (національні та міжнародні), які враховані у Стандарті вищої освіти або є важливими для урахування при побудові та реалізації освітньої програми. Надання цієї інформації обов'язкове у випадку зазначення в Стандарті професійної кваліфікації, яка може бути присвоєна випускникам. При цьому також зазначаються конкретні професійні кваліфікації, для присудження яких застосовуються вимоги відповідного нормативно-правового акту та/або професійного стандарту.

За відсутності відповідних норм законодавства та професійних стандартів робиться запис: «Вимоги законодавства та/або професійних стандартів відсутні».

ХІІ. Додаткові вимоги до освітніх програм зі спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання

У цьому розділі можуть бути зазначені додаткові вимоги до освітніх програм із спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, зокрема:

- передбачені директивами Європейського Союзу або міжнародними зобов'язаннями України чи відповідно до них;
- до правил прийому на навчання, у тому числі щодо раніше здобутої освіти;
- до структури освітньої програми;
- до організації освітнього процесу;
- до атестації здобувачів вищої освіти.

За відсутності додаткових вимог робиться запис: «Додаткових вимог немає».

У стандартах інших спеціальностей робиться запис: «Для спеціальності [Код і найменування спеціальності] регулювання не застосовується».

ХІІІ. Перелік нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти

Зазначаються конкретні документи законодавства, вимоги яких враховані у стандарті, професійні стандарти (за наявності). Для стандартів другого/третього рівня вищої освіти у переліку необхідно зазначити (за наявності) стандарти першого/першого та другого рівня з відповідної спеціальності.

У стандарті не зазначаються нормативно-правові акти, що мають відношення до предметної області спеціальності, але не містять конкретних норм, щодо підготовки фахівців з вищою освітою, які були враховані у стандарті. Якщо такі акти містять норми, що можуть використовуватися при створенні освітніх програм, то посилання на них варто наводити у Пояснювальній записці.

Перелік рекомендованих джерел

Нормативні документи

1. Про вищу освіту: Закон України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Про освіту: Закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
4. Національна рамка кваліфікацій. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1341 (зі змінами) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
5. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 (зі змінами). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>

6. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах). Затверджено Постановою КМУ від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016>

7. Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затверджений Постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022>

8. Вимоги до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 01.02.2021 р. № 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0454-21#Text>

9. Національний класифікатор України: Класифікатор професій ДК 003:2010 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>.

Інші джерела

1. International Standard Classification of Education (ISCED 2011): <https://www.datenportal.bmbf.de/portal/en/G294.html#:~:text=ISCED%20was%20developed%20by%20UNESCO,facilitating%20national%20and%20international%20comparisons>.

2. ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013): chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-fields-of-education-and-training-2013-en.pdf;

3. International standard classification of education: Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions. URL: <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>

4. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance.). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2018:189:TOC

5. The European Qualifications Framework: Supporting Learning, Work and CrossBorder Mobility. URL: http://www.ehea.info/Upload/TPG_A_QF_RO_MK_1_EQF_Brochure.pdf;

6. QF-EHEA – Qualification Framework of the European Higher Education Area.;

7. Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf;

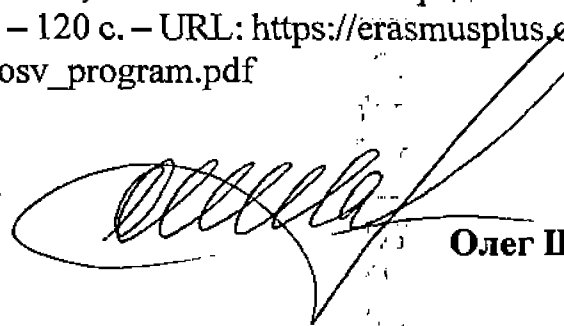
8. Higher Education in the World 8 - Special issue. New Visions for Higher Education towards 2030. Barcelona, GUNi, May 2022. URL: https://www.guninetwork.org/files/guni_heiw_8_complete_-_new_visions_for_higher_education_towards_2030_1.pdf

9. ЦСР У Дії. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>

10. Рамка цифрової компетентності громадян України. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/7451-ramka_cifrovoi_kompetentnosti.pdf

11. Рамка компетентностей для культури демократії. URL: <https://rm.coe.int/rf-cdc-vol-2-/168097ec96>
12. TUNING Educational Structures in Europe (Проект Європейської Комісії «Налаштування освітніх систем в Європі» (для ознайомлення з прикладами стандартів та вимог до компетентностей для різних предметних областей) <http://www.ehea.info/cid101886/tuning-educational-structures-europe.html>.
13. Національний освітній глосарій: вища освіта (4-е вид., перероб. і доп.) / Авт.-уклад.: В.Є. Бахрушин, М.І. Винницький, В.М. Захарченко, І.О. Золотарьова, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, М.Р. Мруга, Ю.М. Рашкевич, І.М. Сікорська, А.В. Ставицький, Ж.В. Таланова, С.П. Шитікова / За ред. В.Г. Кременя, В.Є. Бахрушина, Ю.М. Рашкевича. 2024. – 114 с – URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/glosarijvo_2024_here_neo_ivo_napn_mon_30.09.2024.pdf.
14. Бахрушин В.Є. Проблеми розроблення стандартів третього рівня вищої освіти в Україні. Освітня аналітика України. 2021. № 4(15). С. 46-59. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/01/EAU_415_2021-full.pdf.
15. Бахрушин В.Є. Стандартизація вимог до вищої освіти, як інструмент забезпечення якості вищої освіти: рівні вищої освіти та предметні області. Освітня аналітика України. 2020. № 2(9). С. 50–66.: URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/4_Bakhrushin_29_2020_50_66.pdf.
16. Рашкевич Ю.М. Болонський процес: історія, стан та перспективи. Освітня аналітика України” • 2018, № 3 (4), С. 5–16 – URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/5_16_Rashkevich.pdf
17. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд URL: https://lib.iitta.gov.ua/9412/1/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF_%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8.pdf
18. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації / Авт.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с. – URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Rozroblennya_osv_program.pdf

Генеральний директор директорату
вищої освіти та освіти дорослих

Олег ШАРОВ